

УДК 17: 37. 01

Корнілова В.В.,
ДНЗ № 78 “Пролісок”, м. Донецьк, Україна

СТИЛІ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

У статті охарактеризовано взаємозв'язок батьківсько-дитячих стосунків і стилю виховання з моральним розвитком дітей дошкільного віку. Зазначається, що провідна роль у моральному розвитку дошкільників належить родині.

Ключові слова: дитина, родина, моральний розвиток, спілкування, батьки, стосунки, емоції, почуття, моральні переживання, норми, поведінка.

Корнілова В.В. Стили родительского воспитания как фактор морального развития дошкольника

В статье охарактеризована взаимосвязь родительско-детских отношений и стиля воспитания с моральным развитием детей дошкольного возраста. Указывается, что ведущая роль в моральном развитии дошкольников принадлежит семье.

Ключевые слова: ребенок, семья, общение, моральное развитие, родители, отношения, эмоции, чувства, моральные переживания, поведение.

Kornilova V.V. The Paternal Education's Styles as a Factor of the Preschool Child's Moral Development

The article is devoted to the parent-child relationship relationships and parenting style with moral development of preschool children. It's indicated that the leading role in the moral development of preschoolers is owned by the family.

Keywords: child, family, communication, moral development, parents, relationships, emotions, feelings, moral feelings, and behavior.

Постановка проблеми. Проблема впливу батьківсько-дитячих стосунків, стилю виховання на моральний розвиток дітей дошкільного віку має велике значення. На сьогодні цей аспект цікавий як для спеціалістів зі сфери педагогіки та психології, так і для бать-

ків. У педагогічній галузі України все активніше обговорюються питання духовності, духовної культури, духовної освіти. Значення цих слів пов'язане з внутрішньою суттю людини, її моральною освіченістю. Адже дитина не народжується моральною чи аморальною, а поступово стає такою від того, в якому середовищі, в яких умовах дістає виховання. Україна переживає один із непротистих історичних періодів. Найбільша небезпека полягає не лише в руйнуванні економіки чи змінах політичної системи, а й у руйнуванні особистості. У сучасному суспільстві матеріальні цінності домінують над духовними, тому найчастіше у дітей уявлення про любов, доброту, милосердя, справедливість є хибними [2, с. 38].

Сучасна українська родина переживає глибоку кризу, що зумовлена цілим рядом причин. Сім'я перетворюється у фізичне суспільство, а не психологічну спільність – відсутня внутрішня теплота та близькість, емоційний зв'язок і зацікавленість інтересами та потребами членів родини [3, с. 56].

Мета нашої статті полягає в розкритті значення взаємозв'язку стилю батьківського виховання з моральним розвитком дошкільника.

Аналіз останніх досліджень. Традиції морального виховання на засадах гуманізму здавна відомі українській педагогіці. Їхні витоки – в давньоруських літописах Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, у філософсько-педагогічних концепціях Г.Сковороди, К.Ушинського, Т. Шевченка, В.Сухомлинського та ін. [5, с. 266]. Видатні вітчизняні психологи (О.Запорожець, В.Мухіна, Л.Венгер, Л.Божович та інші) вважали дошкільний вік найбільш чутливим у розвитку дитини. В цей період активно формуються моральні норми поведінки, почуття любові до своїх батьків, рідного дому, народу, краю, виникають перші основи зв'язків зі своїм історичним коренем, закладаються підвалини національного менталітету [1, с. 32]. Як вважає Н.Рогальська, зміцнення педагогічних позицій родинного та суспільного виховання, формування підростаючої особистості успішніше реалізується, якщо діти зростають і розвиваються в процесі освоєння духовних надбань народу [6, с.15].

Вивченням та класифікацією типів, стилів батьківського ставлення до дитини займалися вчені: І.Кон, В.Дружинін, Е.Ейдемільер. В останні роки ця тематика викликає зацікавленість і в колі вітчизняних науковців, таких як Г.Бевз, В.Семиченко, Л.Орбан-Лембрик, Г.Федоришин, С.Литвин-Кіндратюк, Т.Титаренко та ін.

Основний матеріал і результати дослідження. Одним із основних психолого-педагогічних понять різних типів сімейного виховання є стиль батьківського ставлення, або виховання. Як соціально-психологічне поняття стиль означає сукупність засобів і прийомів спілкування щодо партнера. Розрізняють загальний, характерний і конкретний стилі спілкування. Детермінантами стилю спілкування є: спрямованість особистості як узагальнена відносно стійка мотиваційна тенденція, визначена позиція щодо партнера спілкування, параметри ситуації спілкування.

Батьківський стиль – це узагальнені, характерні, ситуаційно неспецифічні способи спілкування певних батьків із певною дитиною, це спосіб дій батьків щодо дитини. Частіше за все в психолого-педагогічних дослідженнях для визначення, аналізу батьківського ставлення використовують два критерії:

1). Ступінь емоційної близькості, теплоти батьків до дитини (надмірна емоційна дистанція між батьками й дитиною та надто велика концентрація уваги на дитині, а поміж ними – емоційно врівноважене ставлення до дитини);

2). Домінування та поступливість щодо дітей, у середині – прийняття батьками позиції внутрішньої незалежності дитини, що дозволяє проявляти повагу до її індивідуальності.

Таким чином, від ставлення до дитини батька та матері, від задоволення її психічних потреб багато в чому залежить виникнення та розвиток певного типу поведінки людини протягом її життя.

Дошкільне дитинство – період, коли емоції домінують над усіма іншими аспектами життя дитини, в неї складається початкове розуміння моральних норм, формуються моральні оцінки та критерії, засвоюються моральні знання, але ще немає прямої відповідності між знанням моральних норм та їх виконанням, а тільки виникають паростки довільної позитивно спрямованої поведінки. Душа дитини в період дошкільного віку найчутливіша й найвразливіша; в цей час її треба плекати найбільше – пильнувати, щоб серце, воля та розум розвивалися нормально.

Ж.Піаже був одним із перших, хто глибоко й детально вивчав моральні уявлення, знання та судження дітей (тобто моральну свідомість). Ж.Піаже встановив, що в процесі розвитку моральна свідомість дітей проходить дві стадії: 1) об'єктивної моралі, та 2) суб'єктивної моралі. Моральний розвиток тісно пов'язаний із розвитком емоційної сфери дитини. Він неможливий, якщо дитина не

може зрозуміти емоційного стану іншої людини, не може відчувати його як свій, не може керувати своїми емоціями.

Підхід до дітей без перебільшеної зосередженості уваги, але й без надмірної емоційної дистанції, який можна охарактеризувати як урівноважений, вільний, є необхідною умовою для морального розвитку дитини. Поверхневість інтересу батьків до життя дитини призводить до неусвідомлення дитиною моральних норм і незрозумінності моральних переживань і почуттів, а при розширенні сфери батьківських почуттів у батьків виникає страх перед самостійністю дитини, так що цей стан створює перешкоди розвитку активності, зацікавленості дитини в діяльності. Сприятливим супроводом розвитку моральної сфери дитини буде підхід (стиль), заснований на визнанні батьками позиції внутрішньої незалежності дитини, яка проявляється в помірній категоричності й наполегливості, повазі до індивідуальності дитини.

Для формування морального становлення особистості важлива роль належить стимулюючому та розвивальному середовищу, яке батьки створюють для дитини, закладаючи в її характер програму добра [4, с. 44].

Висновки. Моральний розвиток дитини-дошкільника – складний і суперечливий процес, і провідна роль у ньому належить родині. В родині – найбільший вплив атмосфери родинних емоційних зв'язків, насиченості, щирості й відкритості проявів любові, піклування, й переживань. У спілкуванні з люблячими батьками діти отримують уявлення про моральні правила та норми, позитивні або негативні емоційні реакції на свої вчинки. Безкорисливе спілкування з боку близьких дорослих викликає в дітей відчуття захищеності, емоційного благополуччя. Все це впливає на раннє усвідомлення етичних норм поведінки, розвиток адекватних емоційних реакцій, сприйнятливості до моральних установок і моральну поведінку дітей.

Список використаної літератури та джерел:

1. Бондаренко Н. Духовно-творчий потенціал регіональної культурно-історичної спадщини як засіб формування основ духовності старших дошкільників / Н. Бондаренко // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. – Спецвипуск 4. / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – Ч.1. – С. 31-40.

2. Берсеньов А., Коваленко І., Кондратова Л. Православні традиції і виховання дітей / А. Берсеньов, І. Коваленко, Л. Кондратова // Психолог дошкілля. – 2010. – № 12 (17). – С. 38 – 46.

3. Гринчук О.І. Аналіз зумовленості особистісного розвитку дитини типом батьківського ставлення в сім'ї / О.І. Гринчук // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Вип. 15. – Ч. 2. – Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2010. – С. 55-64.

4. Діагалеви́ч А. Психологічний комфорт як запорука розвитку дитини / А. Діагалеви́ч // Психолог дошкілля. – 2011. – № 3 (20). – С.41 – 44.

5. Професійна компетентність педагога: досвід, проблеми, перспективи. – Донецьк: Витоки, 2009. – 408 с.

6. Рогальська Н.В. Розвиток надбань української дошкільної етнопедагогіки та їх використання в сучасному дошкільному закладі: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01. “Загальна педагогіка” / Н.В. Рогальська. – К., 1998. – 23 с.